

1. Digital skriving under den sosiolingvistiske lupen: Har det skjedd en språklig revolusjon?

Stian Hårstad

Sammendrag Et kjennetegn ved den nyeste literacyhistoria er at vår daglige omgang med tekst og språk i stadig økende grad har involvert digital teknologi. I denne artikkelen anvendes et sosiolingvistisk prisme til å studere sentrale konsekvenser av den digitale skrivingas frammarsj. Framstillinga diskuterer særlig tilløpa til *normpluralisering* som er kartlagt på digitale plattformer, og går videre inn på hvordan eventuell forandring av velkjente språkhierarki kan tenkes å utgjøre ei didaktisk utfordring.

Nøkkelord digital skriving | literacyhistorie | sosiale medier | sosiolingvistisk endring | folkeliggjøring

Summary The most recent part of the history of literacy is characterised by the comprehensive intrusion of digital technology into our everyday linguistic interactions. In this article, a sociolinguistic prism is used to examine some key outcomes of the advancement of digital writing. The paper focusses particularly on the *norm pluralisation* discovered on digital platforms. Furthermore, it discusses how the potential transformation of established linguistic hierarchies might constitute a didactic challenge.

Keywords digital writing | the history of literacy | social media | sociolinguistic change | vernacularisation

INNLEDNING

En vårdag i 1953 skriver den delvis ferdigbygde datamaskinen Nusse ordet «HURRA» ved hjelp av et enkelt program på Astrofysisk institutt på Blindern i Oslo (Strømme, 1993, s. 70). Nusse, et akronym avleda av *norsk universal siffermaskin sekvensiell elektronisk*, var landets første datamaskin i moderne forstand, og

dermed kan dette hurra-et anses som den digitale skrivingas fødsel i Norge – muligens i hele Norden.

I de påfølgende sytti åra har vi opplevd ei teknologisk utvikling som uvegerlig gir historiene om Nusse og andre primitive computermastodonter¹ et lett komisk skjær. I dag er digitale skrivepraksiser tett innvevd i alle nordboeres dagligliv, og sjøl den minste datadings har større kapasitet og flere bruksmuligheter enn det Nusse hadde. Også Nusse og hennes² generasjon datamaskiner var opplagt banebrytende på sitt vis, men særlig fra 1990-åra kan vi snakke om en formidabel medieteknologisk revolusjon som har gjort digital kommunikasjon til en stadig mer sentral del av *masseliterasiteten* (eng. «mass literacy»), det vil si det Brandt (2009) definerer som «the nearly universal participation in meaning-making based on encoded symbols (i.e. alphabets and characters) as well as the systems and expectations that grow up around this phenomenon». Blant vilkåra for denne omveltninga er naturligvis utvikling og tilgjengeliggjøring av nødvendig teknologi, i første rekke *Internett* og (mobile) datamaskiner, men den betinges også av folks vilje til å ta i bruk disse nyvinningene. På dette punktet har de nordiske landa lenge utmerka seg i global sammenheng, og digitalisering av både arbeidsliv og privatliv har gjennomgående blitt tatt godt imot av de nordiske befolkningene (jf. f.eks. Andronicceanu, Georgescu & Kinnunen, 2019; Nordic Council of Ministers, 2015).

På nokså få år har digital skriftkompetanse blitt en nærmest sjølsagt bestanddel av den tekstkyndigheten vi forventer av en ordinær borger i vår del av verden. Den raske teknologiske utviklinga kan dermed sies å ha ført med seg en literacyrevolusjon rett og slett fordi vår omgang med språk og tekst i dag er bortimot utenkelig uten innslag av digital teknologi (jf. Brandt, 2015). I både denne og andre sammenhenger kan det diskuteres om merkelappen «revolusjon» blir tildelt med litt for rund hånd, men det fins tegn i den allmenne diskursen som viser at den massive digitaliseringa blir oppfatta som potensielt omveltende for språk- og tekstkultur. Og det er de språklige forandringsprosessene knytta til framveksten av digital teknologi som er hovedmotivet i den videre framstillinga.

1 I et nordisk perspektiv vil det si de svenske BARK (*binär automatisk relä-kalkylator*) fra 1950 og BESK (*binär elektronisk sekvens-kalkylator*) fra 1953, danske DASK (*dansk aritmetisk sekvens-kalkulator*) og finske Ensi (fin. «den første»), begge fra 1958 (se for eksempel Bubenko, Impagliazzo & Sølvberg, 2005).

2 At Nusse faktisk skulle forstås som et kvinnenavn, går fram av ei historie som skal stamme fra Thomas Hysing (1917–2010), sivilingeniøren som leda det digitale nybrottsarbeidet på Blindern: «[A]lle datamaskiner den gang skulle ha kvinnenavn. Og hvorfor kvinnenavn? Ikke fordi de første programmerere var kvinner, nei, men fordi maskinene hadde så mye til felles med kvinner: De var lunefulle med mange feil, stoppet ofte og var ikke helt pålitelige.» (Gjengitt i Braadland, 2015, s. 21f.).

Ved å trekke opp noen hovedlinjer i den utforskinga av digitalt mediert språkbruk som har foregått gjennom fire tiår, ønsker jeg å kaste lys over det vi nå vet om sentrale konsekvenser av en stadig mer omgripende bruk av digitale plattformer som samhandlingsarenaer – sett fra et sosiolingvistisk ståsted. Denne sistnevnte avgrensinga er vesentlig, for som jeg allerede har antyda, berører utviklinga av digital kommunikasjon ei rekke fagområder som det ikke er rom for å trekke inn i full monn her. Det gjelder blant anna teknologihistorie, mediehistorie, skriveforskning, kommunikasjonsstudier og literacystudier, som alle har verdifulle perspektiv å tilføre. Jeg skal likevel forsøke å klare meg med en sosiolingvistisk lupe når jeg fra et fugleperspektiv betrakter det som nokså løselig blir omtalt som «nett-språket». En mer presis avgrensing av studieobjektet vil være «digitalt mediert språkbruk», som hos Mortensen og Stæhr (2018, s. 14) defineres som «brugen af digital medieret tekst, billeder, tale og andre betydningsbærende semiotiske ressourcer (så som emojis, emotikoner og sammensætninger af andre digitale tegn)». Jeg legger altså hovedvekt på hvordan vi har brukt språk og andre symbolsystemer til å konstruere, modifisere og organisere våre sosiale verdener i takt med at digitale plattformer har grepet inn i hverdagslivet i stadig større grad. Det er også et mål å vise fram hvilke følger denne utviklinga av skriftlighetens historie har for morsmålsfaget, og i et avsluttende avsnitt kommer jeg derfor inn på noen didaktiske implikasjoner.

DIGITALT MEDIERT SPRÅKBRUK – HISTORISKE LINJER

Med litt godvilje kan vi sette startpunktet for den digitale skrivinga til de rudimentære datamaskinene som kom i bruk omkring 1950, og dermed har vi ei kronologisk djupn på sytti år å arbeide med. Men sjøl med en slik tilsnikelse utgjør den digitale skrivingas historie bare en ørliten del av den perioden mennesket har vært skriftbasert. Litt avhengig av hvordan vi definerer skrijving, kan vi regne med at vår art har brukt skrift i 6000–10000 år (Fischer, 2001), og strengt tatt har digitale skriveplattformer bare vært allment tilgjengelige i drøye to tiår.³ Med tanke på hva som har skjedd med skriftlighetens plass i livet vårt i denne siste epoken, faller det seg lett å si at iallfall deler av verdens befolkning på kort tid har opplevd ei literacy-

3 Her er det viktig å understreke at det i et globalt perspektiv fortsatt er veldig mange som ikke har tilgang til denne teknologien, og også i samfunn med generelt høy grad av digital literacy fins det betydelige sosiale og aldersmessige ulikheter i hvilken plass digital kommunikasjon har i folks dagligliv. Når jeg i fortsettelsen litt lettvint viser til et «vi», sikter jeg hovedsakelig til den delen av verdens befolkning som er så privilegert å ha både den nødvendige teknologitilgangen og tilgangskompetansen for å kunne gjøre bruk av digitale skrivearenaer.

utvikling som knapt har noe sidestykke i teksthistoria. Ennå er vi nok for tett innpå disse hendelsene til at vi kan forstå dem fullt ut, men helt overordna kan vi si at de teknologiske nyvinningene har forvandla skriftligheten radikalt både *kvantitativt* og *kvalitativt*.

At digitalisering av skriving har virka sterkt inn på mengden av tekst som blir produsert og konsumert, er like sjølsagt som det er umulig å tallfeste på meningsfullt vis (jf. f.eks. Kress, 2005). I stedet for å prøve meg på ei kvantifisering slår jeg kort og godt fast at vi i takt med framveksten av digitale kommunikasjonskanaler har fått ei enorm økning i den skriftlige tekstmassens omfang og omløp: Alt tyder på at det er flere personer som skriver, det er flere personer som skriver mer, og mer av det skrevne blir del av en semi-offentlighet, det vil si at det potensielt har en stor leserskare. Og det er særlig det siste leddet som særmerker de siste tiåras skriftlighet: Digitaliteten har ikke bare bidratt som muligjgjørende skriveteknologi, men den åpner også for en helt annen grad av *sosialitet* i den tekstbaserte kommunikasjonen. Når vi kategoriserer mange av disse digitale plattformene som «*sosiale medier*», er det nettopp for å framheve hvor sentral den mellommenneskelige relasjonsbygginga er i bruken av dem (jf. Carr & Hayes, 2015). Også nyhetsformidling, markedsføring og politisk aktivisme er sentrale aspekt ved slike arenaer, men en essensiell dimensjon er likevel mulighetene til å knytte seg til andre individer, danne fellesskap og interagere ved hjelp av de midla plattformen byr på, som kommentarer og «*liker*»-klikk på ulike poster og ytringer, «*tagging*» av involverte personer, «*retweeting*» osv.

Dette gjør det i mange sammenhenger nødvendig å skille mellom digital skriving i vid forstand, det vil si «*tekst produsert ved hjelp av en datamaskin*», og digital skriving innafor et nettverk, det vil si dialogiske skrivepraksiser innen et fellesskap med den digitale teknologien som infrastruktur. Androutsopoulos (2011a) bruker «*digital networked writing*» om det sistnevnte og legger dermed vekt på nettopp det utprega sosiale aspektet ved digital tekstproduksjon. Og når vi vidare skal se på hvordan skriftligheten har endra seg *kvalitativt* i den digitale epoken, er det nettopp det man kan kalle *digital sosial skriving*, som står i sentrum. Overgangen fra mekanisk til digital skrivemaskin kan sjølsagt tenkes å påvirke også tekstene en forfatter skriver, og disse digitale tekstene er naturligvis også sosiale i en viss forstand, men det er likevel gode grunner til å skille ut de skrivepraksisene som i størst grad gjør bruk av den digitale infrastrukturen som nettopp et medierende nettverk for kommunikasjon og samhandling. Denne grenseoppgangen kan gjøres på flere måter, og avgrensingene har også blitt revidert i takt med utviklinga av teknologien. Fra termen først blei tatt i bruk i 1984 (se Kiesler, Siegel & McGuire, 1984; Baron, 1984), var *Computer-mediated communication* (CMC)

lenge den rådende benevninga for de aktuelle skrivepraksisene. Etter hvert har det kommet en rekke alternativ som *electronically mediated communication* (EMC), *digitally mediated communication* (DMC), *Internet-based communication* (IBC), *Internet-mediated communication* (IMC), *keyboard-to-screen communication* (KSC) og *digital mediated interaction* (DMI) – alt etter hvilken vektlegging ulike forskere har valgt (Jucker & Dürscheid, 2012). Her skal jeg ikke ta stilling til hvilken term som er mest dekkende eller hensiktsmessig, men bare poengtere at den digitale skrivinga jeg sveiper over fra mitt fugleperspektiv, omfatter et mangfold av skrivepraksiser som kan gå inn under flere av de nevnte overskriftene.

UTFORSKING AV DIGITALT MEDIERT SPRÅKBRUK – ET KORT FAGHISTORISK OVERSYN

Når det gjelder hvordan den digitale teknologien har endra skriftligheten *kvalitativt*, har vi etter hvert en rimelig omfattende forskningslitteratur å støtte oss til. Men før jeg legger fram et knippe moment fra det som språkvitenskapelig utforskning av digital kommunikasjon har avdekt, vil jeg omtale noen hovedlinjer ved forskningshistoria *per se*. Sjøl om jeg primært vil gå kronologisk fram, bruker jeg en bølgemetaforikk som etter hvert er mye brukt i historiografisk sammenheng. Dette er for å understreke at det ikke dreier seg om klart avgrensa epoker med abrupte overganger, men heller overlappende tendenser der analytiske perspektiv også kan bygge på og utvide de foregående i større og mindre grad. Det må dessuten understrekes at jeg her maler med svært bred pensel og ikke har rom for å gå inn på enkeltstudier eller gjøre mer nyanserte syntetiseringer av det som på 2000-tallet har vokst til et enormt forskingsfelt.

Det som kan kalles den første bølga, er den spede begynnelsen av forskning på datamediert kommunikasjon fra tidlig 1980-tall og om lag ti år framover. Dette er omtalt som «the pre-Web era» (Androutsopoulos, 2011b) og består altså av de språkpraksisene som dominerte før verdensveven (World Wide Web) blei etablert tidlig i 1990-åra. Skrivearenaene omfatta ulike e-postsystem, nettforumer, nyhetsgrupper og chatteprogram som *Internet Citizen's Band* (ICB) og *Internet Relay Chat* (IRC), og søkelyset lå gjennomgående på mediespesifikke trekk ved språkbruken. En tidlig studie i både nordisk og global sammenheng er Kerstin S. Eklundhs avhandling fra 1986 om private meldinger (e-poster) i systemet COM. Både i Eklundhs arbeid og i flere seinere studier finner vi eksempler på ei komparativ tilnærming som kan sies å være typisk for denne tidlige fasen: Datamediert skrivning blei på den ene sida sammenlikna med konvensjonelt redigert tekst (som også kunne være databehandla) og på den andre sida med ulike korpus av muntlig

interaksjon. Og konklusjonen etter begge typer sideblikk blei kort sagt at den data-medierte kommunikasjonen i sin natur var hybrid, den hadde strukturelle kjennetegn fra både «normal» skrijving og «normal» muntlig dialog (jf. også Herring, 2011). Et annet særdrag ved denne tidlige forskinga på nettspråk er at mye av empirien var nokså tilfeldig akkumulerte datasett som langt på veg var frikopla fra sine sosiale kontekster. De digitale verktøya blei kort sagt behandla som beholder-teknologi som lot seg «tappe» for språkdata (jf. Androutsopoulos, 2006; 2011a).

Den andre bølga starter når verdensveven i løpet av tidlig 1990-tall blir tatt i bruk også utafor de helt spesialiserte ekspertmiljøa. Androutsopoulos (2011b) kaller dette «the early-Web era», og sjøl om vi neppe kan si at digital nettverkskommunikasjon blir folkeei i denne perioden, er det langt flere som får det som en viktig fritidssysse, og The World Wide Web tilfører Internettet mange nye muligheter for tekstproduksjon og informasjonsutveksling – som sjølsagt også er interessant for språkforskere av flere slag. I denne perioden blir *The Journal of Computer-Mediated Communication* etablert (1994), og Herring (1996) og Crystal (2001) er blant utgivelsene som gjør sitt til å øke interessen for temaet både blant språkvitere og lekfolk. Fortsatt får mediespesifikke trekk mye oppmerksomhet, men samtidig ser vi at det blir lagt mer vekt på den situerte språkbruken. Forskere fra pragmatikk, diskursanalyse og andre former for interaksjonell sosiolingvistik i vid forstand kommer på banen, og det vokser fram flere initiativ til studier av nettspråk som mellommenneskelige praksiser i et digital rom (jf. f.eks. Thurlow, Lengel & Tomic, 2004). Likevel er mange språkforskere fortsatt mest interessert i ulike former for «loggdata» – meldinger, tråder, taleturer, ord, tegn mv. – som kan analyseres med vekt på hva som kjennetegner ulike kommunikasjonsarenaer. Og vi ser også mange studier med klar tilknytning til en variasjonistisk tradisjon der korrelasjonsanalyser får langt større plass enn innholdsanalyser i etnografisk forstand (Androutsopoulos, 2006). Kort sagt søker de å svare på (deler av) den klas-siske problemstillinga «Hvem ytrer hva til hvem og hvordan?». I denne perioden, som strekker seg noen år inn i det nye årtusenet, er en hovedtendens (med rosverdige unntak) at språkforskerne har et overveiende monomodalt og monolingvalt fokus (Androutsopoulos, 2011a). Sjøl om teknologien legger til rette for bruk av stadig flere uttrykksformer, er det i all hovedsak verbalspråket som blir analysert, og de fleste forskere forholder seg til ett språk om gangen, i all hovedsak størrelser som har navn, som norsk, engelsk og nederlandsk.

I takt med at Internett, WWW og nettkommunikasjon blir mer kjent i tida omkring tusenårsskiftet, vokser det fram en allmenn diskurs prega av ei vesentlig essensialisering av digitale språkpraksiser (jf. Thurlow, 2006). I mange tilfeller er det fagfolk som er opphavet til merkelapper som *Cyberspeak*, *Cyberese*, *Web-*

speak, Textese, Netspeak, nettspråket, SMS-norsk, E-Hochdeutsch, internetsprog osv., men med mediene som katalysatorer kommer slike termer i omløp og bidrar etter hvert til å skape ei forestilling om at det digitale språket er noe ganske annet enn «normalt» språk, og at det derfor er vanskelig å forstå for folk flest. Et annet sentralt moment i denne diskursen, som vi skal komme tilbake til nedafor, er at «nettspråket» er til skade for språket for øvrig. Den digitale skrivingas frammarsj blir altså betegna som en trussel mot bestående tekstnormer – tidvis så angstbitersk at Thurlow (2006) omtaler det som tilløp til «moralsk panikk».

Den tredje bølga begynner omtrent midt i det første tiåret i det nye årtuseten, når det som har blitt kjent som «Web 2.0», vokser fram. Sjølve betegnelsen «Web 2.0» kan sies å være litt misvisende, for det er ikke snakk om noe entydig teknologisk paradigmeskifte, men en graduell overgang til nettverkstjenester som legger til rette for brukermedvirkning, samarbeid og interaktivitet. Dette skiftet har gjort at Androutsopoulos (2011a, s. 281) kaller denne fasen «The participatory-Web era» innafor forskning på nettkommunikasjon. Det er altså deltakeraspektet som kommer i forgrunnen i takt med at den digitale tekstproduksjonen i stadig større grad har blitt brukergenerert (jf. også Androutsopoulos, 2013). Framveksten av tekstarenaer som wiki-sider, blogger og sosiale medietjenester som Facebook (2004), Flickr (2004), Twitter (2006) og Instagram (2010) gjorde det tydelig at digitale plattformer ikke er «språkbeholdere», men virtuelle skueplasser der aktører handler ved hjelp av språklige ressurser av mange slag, og dette medførte også ei betydelig dreining av forskingsfokuset. Et seinmoderne språksyn som vektlegger nettopp aktørperspektivet, har kommet sterkere fram, og sosiale og diskursrelaterte forhold ved datamediert interaksjon har etter hvert blitt inkludert i langt større grad (se f.eks. Thurlow & Mrozcek, 2011). Denne fasen er også prega av at flere språkforskere har bidratt til ei djupere teoretisering av størrelser som identitet, samfunn og praksisfellesskap, som i den tidlige CMC-forskinga i hovedsak foregikk blant mediesosiologer og mediepsykologer (Androutsopoulos, 2006, s. 421).

Fra 2010-åra og framover har utforskinga av digital skriving blomstra og skutt knopper i mange retninger, og det er derfor nærmest umulig å skulle tegne et oppdatert og dekkende bilde av den svært mangfoldige forskingsaktiviteten. Flere tilnærminger fra tidligere bølger har blitt videreført, side om side med ulike etnografiske ansatser som vektlegger situert meningsskaping av mange slag. Det er også riktig å si at den tredje bølga har et klarere semiologisk preg, og langt flere tekst- og språkstudier fra denne perioden vektlegger multimodalitet. Også flerspråk- lighet på digitale arenaer har fått større rom i den tredje bølga (se f.eks. Androutsopoulos, 2015). Dette fokusskiftet kan vi ikke minst se i sammenheng

med at mange typer språk- og kommunikasjonsstudier har tatt utgangspunkt i en sosiokulturell superdiversitet som har blitt stadig mer kjennelig fra 1990-åra (jf. Androutsopoulos & Juffermanns, 2014).

I løpet av det siste tiåret har det også skjedd ei teknologisk utvikling som gjør at vi kanskje kan snakke om ei fjerde bølge innafor utforskinga av digital skriving. Denne epoken særkjennes av at det i mange tilfeller gir lite mening å skille mellom online og offline aktivitet, i første rekke fordi de digitale verktøya har blitt langt mer mobile. Mens vi tidligere hadde en klar bevissthet om at vi «logga oss inn», «gikk inn på nettet» eller «kopla oss opp» og dermed blei deltakere på en handlingsarena på sida av «den virkelige verden», har det i løpet av 2010-åra blitt vanskelig å skulle holde en språkbrukers digitale diskurs atskilt fra andre diskurser som vedkommende inngår i (se f.eks. Ito mfl., 2010; Marwick & boyd, 2011). Teknologien legger til rette for at vi alltid er *på* (Baron, 2008), og den massive sammensmeltinga av *online*- og *offline*-kontekster får også konsekvenser for utforskinga av språklig atferd (Stæhr, 2015a). Stadig mer av den digitale aktiviteten vår er mobil, og mediert interaksjon skjer overalt og alltid. Dette har blitt sagt å medføre en *kontekstkollaps* (eng. «context collapse»), altså ei utvisking av skillelinjene mellom ulike kontekster og situasjoner som individet kan befinne seg i, og som tidligere har utgjort viktige fortolkningsrammer for kommunikasjon (se f.eks. Davis & Jurgenson, 2014; Marwick & boyd, 2011). Sosiale medieplattformer spiller ei sentral rolle i denne tilsløringa av grensene mellom det private og det offentlige, mellom det profesjonelle og det private, og av utsagnsposisjonen til den enkelte: Hvilket publikum ei ytring er tenkt for, hva som er ytringas umiddelbare kontekst, og hvem som egentlig står bak, blir langt mer komplekst å holde rede på når digitale diskurser griper så sterkt inn i individets liv. Det bør likevel nevnes at begrepet *kontekstkollaps* også har blitt utfordra de seineste åra. Tagg og Seargeant (2017) er blant dem som har belyst hvor refleksive brukere av ulike digitale plattformer kan være, og hvordan mange viser en særlig høy bevissthet om premissene for interaksjonen sjøl om mange kontekstuelle forhold kan synes å være «i flyt».

Om den påståtte sammensmeltinga av kontekster faktisk gjør det rimelig å snakke om ei fjerde bølge innafor forskningsfeltet, er det for tidlig å si, men det er ingen tvil om at dette perspektivet har en sentral plass i mye av den forskinga på datamediert kommunikasjon som foregår når dette blir skrevet.

HVA HAR SKJEDD MED SKRIFTLIGHETEN I DEN DIGITALE EPOKEN?

Som denne faghistoriske gjennomgangen viser, har forskningsfokuset skifta en del gjennom de fire tiåra med studier av digital skrivning, men nettopp derfor har vi fått et mangefasettert bilde av hvordan den digitale revolusjonen kan sies å ha virka inn på skriftligheten. Det vil sjølsagt føre altfor langt å rekapitulere detaljer fra all den forskninga på nettbasert språkbruk som er utført; bare i Norden alene har litteraturen etter hvert blitt nokså omfattende (se oversikter i Herbert & Hjalmarson, 2012; Lie, 2011; Stæhr & Mortensen, 2018; Hougaard, Durup & Balleby, 2018; Hagland, Nesse & Otnes, 2018)⁴. Derfor må jeg også i fortsettelsen holde fast på et veldig overordna perspektiv. Her lener jeg meg tungt på sosiolingvisten Jannis Androutsopoulos, som i flere omganger har gjort velfunderte sammenstillinger av funn fra forskning på datamediert kommunikasjon – foruten å ha bidratt med flere viktige studier sjøl (se referansene til Androutsopoulos i litteraturlista).

I et forsøk på å oppsummere hva som kan sies å være prototypiske kjennetegn ved den digitale sosiale språkbruken («digital networked writing»), løfter Androutsopoulos (2011a) fram fire moment som jeg parafraserer nedafor:⁵

- a. Det er «folkemålspraksiser» (eng. «vernacular»⁶) i den forstand at dominerende strukturelle trekk på flere måter avviker fra institusjonalisert skrivning slik vi kjenner den fra skolske eller profesjonelle kontekster og normdiskurser.
- b. Det er snakk om språkbruk som er mellompersonlig og relasjonsfokuserert heller enn temaorientert.
- c. Den digitale sosiale skrivinga er typisk uplanlagte og spontane praksiser.
- d. Det dreier seg om dialogiske og interaksjonsorienterte praksiser med ei underliggende forventning om fortsettelse. Derfor er skrivinga i langt mindre grad retta mot ferdigstilling eller fullføring enn det vi kjenner fra konvensjonelle (skolske, akademiske eller profesjonelle) skrivediskurser.

4 Se også *Språk i Nordens* temanummer om språk i sosiale medier for interessante eksempler på (og nyttige referanser til) nordisk forskning (Sandström, 2019).

5 I original språkdrakt: a) it is vernacular, in the sense of non-institutional writing that is located beyond education or professional control; (b) it is interpersonal and relationship-focused rather than subject-oriented; (c) it is unplanned and spontaneous; and (d) it is dialogical and interaction-oriented, carrying expectations of continuous exchange.

6 Termen «vernacular» er kronisk vanskelig å oversette til norsk/skandinavisk. I ordbøker finner vi «folkespråket, folkemål, dagligspråk, dialekt, morsmål» mfl., og alle disse har til felles at de står som motsetning til en (nasjonal/overregional) standardisert varietet. Begrepet «vernacularization», som vi kommer tilbake til mot slutten av artikkelen, er naturligvis basert på denne termen.

Som vi kan ane, favner denne typologien de fleste tenkelige lingvistiske nivå, og det som i utgangspunktet er en sosiolingvists utsyn, strekker seg utvilsomt inn i mange av de andre fagfelte som har utforska nettbasert kommunikasjon. Her er det altså mange aspekter ved den digitale skrivingas beskaffenhet som kunne vært utfolda i mange retninger, men jeg nøyer meg med disse overordna momenta som utgangspunkt for ei forsøksvis vurdering av om det har skjedd noen dramatisk kvalitativ endring av skriftligheten.

Det kan være riktig å si at vi må trekke inn igjen det kvantitative for å kunne peke på ei virkelig radikal endring: Det er altså størrelsesordenen, omfanget og utbredelsen av visse trekk som er det nye, for veldig mange av forholda som er påvist i nettkommunikasjonen, er tross alt kjent fra tidligere steg i skriftlighetens historie. Et eksempel på det er den sterke graden av «muntlighet» som blir sagt å kjennetegne digital skriving. Helt sia 1980-åras studier av netteksters hybride karakter har nettopp skriftbasert muntlighet vært et tema (se f.eks. Yates, 1996; Soffer, 2010; Dürscheid, 2018). For eksempel har flere forskere brukt Koch & Oesterreichers (1985) begrep konseptuell muntlighet og konseptuell skriftlighet i diskusjoner av hvordan en del elektronisk kommunikasjon kan sies å være konseptuelt muntlig sjøl om den er mediert gjennom skrift (se f.eks. Frehner, 2008). At vår tids digitale skriving er sterkt prega av trekk som kan relateres til denne konseptuelle muntligheten, stemmer utvilsomt, men det nye er da i første rekke sjølve frekvensen og tekstmengden. Mye tyder på at også tempoet, dynamikken og graden av synkronisitet i denne skriftbaserte kommunikasjonen har blitt intensivert, men essensen av det som framstår som særlig «muntlig» ved en del skjermttekster, kan også gjenfinnes i eldre (ikke-digital) folkemålsskriving, som dagbøker, hyttebøker, privat brevveksling osv. Den største omveltinga handler altså om at det som Tannen (2013) har kalt «oral strategies», har blitt stadig vanligere i digitalt mediert skriving. Tannen (2013, s. 99) går så langt som å si at tekst og tale i slike sammenhenger må anses «not as two separate entities – text as written language and talk as spoken – but rather as ‘overlapping aspects of a single entity’: discourse».

Liknende eksempler på gammel vin i nye sekker finner vi når vi dykker ned i det som har opptatt mange ved «nettspråket», nemlig ny og uortodoks bruk av grafiske tegn av mange slag. Ofte kan bruken av både piktogram (emojier, smilefjes osv.) og alfabetiske særtegn (bokstavmangedobling, forkortelser osv.) ses i lys av den muntliggjøringa vi var inne på ovafor. Mange slik neografiske innslag kan forstås som semiotisk kompensering for prosodiske og visuelle trekk som (den kroppslige) muntligheten består av. Der man i tale kan skape mening gjennom for eksempel økt stemmevolum, kan man i skrift ROOOOPE ved å velge majuskler og gjentakelse av et vokaltegn. Det er liten tvil om at denne grafostilistiske nyskapinga har

grepet om seg i takt med de digitale mediernes framvekst, og dette har også fått noen språkforskere til å snakke om særegne medialektale trekk (Hjarvard, 2007; Hougaard & Balleby, 2019). Likevel er det prinsipielt sett kjente fenomener som er i spill. Både lek med ortografiske normer, utnytting av polyvalens i forholdet mellom grafem (skrifttegn) og fonem (lydtegn) og distansering fra standardvarieteter er kjent fra skrivning lenge før digitalitetens innmarsj, og igjen må vi se den økte forekomsten som den egentlige nyheten. Det samme gjelder tendensen til at multimodaliteten er så framtreddende i mange nettekster. Sett fra et perspektiv der det monomodalt verbalspråklige har vært det tekstlige idealet i noen hundre år, er det økte innslaget av ulike ikon og bildetegn noe nytt, men samtidig er det verdt å minne om at vi hele tida har forholdt oss til sammensatte tekster som tegneserier, kart og reklamer. Det multimodale er altså ikke noe nytt i og for seg, men mengden av tekster og kommunikasjonskontekster der verbalspråket opptrer sammen med flere uttrykksformer, har etter alt å dømme tiltatt mye – i særdeleshet på digitale tekstarenaer.

BØR VI VÆRE BEKYMRA FOR NETTSPRÅKETS INNFLYTELSE?

Som nevnt ovafor har mye av utforskninga av digital skrivning vært omgitt av en medie- og allmenndiskurs som har som premiss at «nettspråket» påvirker og forringer språket. En tidlig omtale av digital sosial skrivning i en norsk kontekst finner vi i Ingrid Kristine Hasunds (2002) artikkel som illustrerende nok har tittelen «Gjør ungdommen hærverk på det norske språket?». Mot slutten av framstillinga kommer Hasund med noen trøstens ord til dem som frykter «at nettspråket skal få norske skriftspråksnormer til å 'gå i oppløsning'»: «Det er snakk om et språklig repertoar, en ekstra ressurs, og ikke en reduksjon eller rasering av standardspråket» (2002, s. 172). Liknende forsikringer fra lingvisthold finner vi mange av i litteraturen, men det Christa Dürscheid (2004) har kalt *Myten om nettspråket* (tysk «Mythos Netzsprache»), har vist seg å være ytterst seiglivet. Denne myten er kort sagt fortellinga om en distinkt og enhetlig språkvarietet som blir brukt på nettet, særlig av ungdom, og som står i fare for å rive ned de bestående språknormene i samfunnet. Hvem som har skyld i å skape og holde liv i denne myten, er ikke så lett å avgjøre, men som Androutsopoulos (2006, s. 420) påpeker, er det liten tvil om at også språkvitere sjøl har bidratt til en ubevisst reproduksjon av slike stereotypier, blant anna gjennom å bruke «bekymra kontrastering» som linse. Ved å stadig holde språkpraksiser fra digitale plattformer opp mot en idealisert (og «korrekt») skriftspråksnorm har man nødvendigvis påvist ei rekke «avvik», og dette har gjennom massemediens mer eller mindre karikerte formidling skapt et bilde av et

mangelfullt, forsimpla og avstumpa språk som truer «det gode språket» (jf. Thurlow, 2006; Baron, 2011; Bergs, 2009).

Denne tematikken har ikke minst vært sentral i en opplæringskontekst, og usystematiske søk i ulike skandinaviske tekstbaser fører oss til en rekke oppslag som kretser om bekymring for transfer fra «nettspråket» til «det skolske språket».⁷ Jeg kjenner ikke til at mediediskursen omkring *Myten om nettspråket* har vært hovedfokus i nordiske forskningsarbeider, men det er flere studier (f.eks. Hyttel-Sørensen & Stæhr, 2014; Stæhr, 2016) som er inne på hvordan skrivning i sosiale medier og ulike meldingstjenester blir oppfatta å involvere et helt eget språkregister, og at denne praksisen «skjemmer ut» det «normale» språket og derfor må tøyles – ikke minst fordi den involverer ungdommen. Hva denne uroa bunner i, er ikke lett å si, men kanskje kan vi se den i sammenheng med en djuptliggende skepsis mot ny teknologi som potensielt griper inn i livet vårt og rokker ved det bestående.

Historia har mange eksempler på et slikt reaksjonsmønster, også når det gjelder språkteknologi. Da Gutenbergs boktrykkerteknikk hadde begynt å bre seg og endra vilkåra for tekstpublisering i annen halvdel av 1400-tallet, kom den tyske abbeden Johannes Trithemius med følgende spådom:

Trykte bøker vil aldri bli håndskriftenes like, i særdeleshet fordi trykte bøker ofte er mangelfulle i staving og framstillingsform. Den enkle grunnen til det er at kopiering for hånd forlanger mer flid og geskjeftighet. (Trithemius, [1492] 1973, s. 65, min oversettelse)

Vi som vet hvordan historia gikk videre, kan humre over abbedens gjenstridighet, men reaksjonen hans resonnerer påfallende med vår tids mistroiskhet mot digitale skriveplattformer.

Men hva vet vi egentlig om interferens fra den digitale skrivinga til skolske skrivepraksiser? Som sagt har denne innflytelsen vært et tema blant språk- og skriveforskere gjennom alle de bølgene jeg har skissert ovafor, og hovedtendensen i de studiene som er utført, er at det er få innslag av den nokså diffuse størrelsen «nettspråket» i skoletekster. Her er det naturlig nok ikke plass til noen bred gjennomgang av alle relevante studier, men jeg vil trekke fram et lite knippe eksempler som belyser denne problemstillinga.

Svenske skriveforskere, anført av Anna-Malin Karlsson (1997; 2002) og Ylva Hård af Segerstad, blei tidlig opptatt av elevers digitale skrivepraksiser, og sistnevnte har sammen med Sylvana S. Hashemi blant anna undersøkt tekster skrevet

7 Et enkelt søk i den norske avisdatabasen *Atekst* gir sommeren 2020 over 1300 treff på «SMS-språk»/«SMS-språket» og nærmere 170 treff på «nettspråk»/«nettspråket».

av unge svensker mellom 10 og 15 år. Jamføring av fritidstekster og skoletekster viser at elevene har en klar bevissthet om ulike tekstnormer, og at de i stor grad evner å holde forskjellige skriftspråklige register atskilt for ulike formål (Hård af Segerstad & Hashemi, 2005; 2006). Den samme konklusjonen kommer Nils Larsson (2011) til når han i sin avhandling undersøker litt eldre svenske elever.

Fra en norsk kontekst kan vi nevne Marthe E. Valbergs (2009) masteroppgave som ser på hvordan «SMS-norsk» påvirker elevers skrivning i videregående skole. Hun finner minimalt med interferens, men her som i liknende studier blir det et metodisk problem hvordan man kan avgjøre om normavvik skyldes digitale skrivevaner eller andre forhold, som for eksempel lån fra talemålet eller «tilfeldig slurv» (2009, s. 96). I likhet med de svenske studiene gir Valbergs undersøkelse et inntrykk av språkbevisste elever som mestrer og forstår sjangernormer i utstrakt grad.

Det samme viser Mie B. Christoffersen (2016) i sin doktoravhandling om danske gymnaselevers skrivning. På grunnlag av et omfattende materiale konkluderer hun med at digital sosial skrivning ikke «smitter over» til andre skriftpraksiser:

Tværtimod er eleverne opmærksomme på og gode til at skelne mellem situationer der kræver medialiseret skrift, og situationer der kræver trykbar skrift. De er også gode til at tilpasse deres beskeder og tekster de medialektter og materialektter der er tilgængelige, anvendelige og formålstjenlige for budskabet. (Christoffersen, 2016, 197f.)

Fra England kan vi trekke fram Plester, Wood og Bells (2008) studie av elever i alderen ti–elleve år. Heller ikke her finner forskerne klare spor av at mye digital skrivning på fritida preger skoletekstene. Tvert imot er det slik at de elevene som skriver flest tekstmeldinger, gjør det best på stavetester.

En bredt anlagt undersøkelse fra tyskspråklige deler av Sveits blir presentert i Dürcheid, Wagner og Brommer (2010). Gjennom mer enn fire år satte prosjektet *Schreibkompetenz und neue Medien* («Skrivekompetanse og nye medier») søkelyset på elevers skrivepraksiser både i og utafor skolen. Mer enn 2000 tekster og flere hundre spørreskjema blei innhenta og studert med ulike tilnærminger. Ei detaljgransking av 350 skoletekster viste helt minimal innflytelse fra digital sosial skrivning. Det blei funnet i alt tolv belegg på emotikon (ulike smilefjes), en liten håndfull tilfeller av majuskelskriving og tre tilfeller av asteriskmarkering av typen *schock*. Dette betyr ikke at tekstene for øvrig var uten funksjonelle mangler eller avvik fra ortografiske normer, men det var altså forsvinnende få innslag som entydig skyldtes «nettspråket». Det var for eksempel mulig å se noen tilfeller av talemålsinnslag i skoletekster, særlig på leksikalsk nivå, men det var ikke uten videre

mulig å slå fast at dette skyldes «dialektskriving» («Mundartschreibung») på digitale tekstarenaer (Dürcheid, Wagner & Brommer 2010, s. 262). Videre konkluderer Dürcheid og kollegene med at fritidstekstene (som i høy grad var digitalt produsert) inneholder praksisformer som ikke fins i tekstene som var produsert i normbundne situasjoner, altså skolske tekster. Ungdommene som blei undersøkt, mestrer altså et repertoar av skrivekompetanser som de vet å ta i bruk på funksjonelle måter i tråd med det kommunikative formålet.

FAREN OVER? HVOR BLEI DEN SPRÅKLIGE REVOLUSJONEN AV?

Om ti år, ja kanskje til og med om to år, kan vi kanskje høre og se tydeligere spor av de nye mediene. Nye ord vil selvfølgelig komme, men kanskje viktigere blir måten å skrive på. Jeg tror det vil gi seg utslag i kortere resonnementer, kanskje mer i form av kunngjøringer. [...] Om de nye mediene vil revolusjonere språket i framtida, har det allerede skjedd mye nytt [...]

Forlagsredaktør Anne Horn i Nationen i 1999 (Bolstad, 1999, s. 7)

Sant å si har ingen direkte postulert at utbredelsen av digitale kommunikasjonsplattformer vil måtte medføre en språklig omveltning, men som vi har vært inne på ovafor, har store deler av den digitale epoken hatt som en underliggende antakelse at de nye skrivepraksisene rokker ved eksisterende skriftnormer. I en viss forstand kan vi si at antakelsen stemmer, men da må vi samtidig ta tak i en tankefeil som har prega mye av denne diskursen. Det at «nettspråket» skal påvirke (og ikke minst forderve) «normalspråket», forutsetter at disse to størrelsene faktisk eksisterer, men i hovedsak består dette trusselbildet av mentale konstruksjoner. Det hele, rene og komplette *Språket* er ei forestilling som har stått sentralt i det Milroy & Milroy (1999) kaller «The complaint tradition», det vil si den tendensen «folk flest» gjennom århundrer har hatt til å beklage seg over alt som setter det korrekte og gode språket i fare. Denne djupfulte omsorga for språket er for så vidt et høyst interessant folkelingvistisk fenomen, men problemet er at det faste punktet klage-tradisjonen vil hegne om, heller aldri har stått stille. Språka (i flertall) er som kjent ikke stabile og monolittiske enheter, og det gjelder naturligvis også både «det gode språket» og «nettspråket». Motsetninga mellom disse to må dermed baseres på ei essensialisering som i det store og hele befinner seg på et idéplan, og å påvise kausale forbindelser mellom to tenkte varieteter er notorisk vanskelig.

Hvis vi gjør som Baron (2011) og setter standardnormen(e) som målepunkt for ei sammenlikning, kan vi kort og godt si at «nettspråket» har hatt minimal innvirkning. Unntaket er, som sedvanlig når ny teknologi kommer til, en del leksikalske novasjoner. Det autoritative tyske ordboksverket *Duden* inkluderte i 2009 substantivet «Ego-Google» med definisjonen «måltrettet søk etter eget navn på Internett ved hjelp av søkemotoren Google®»⁸ (min oversettelse), og samme år blei verbet «unfriend»⁹ med i *New Oxford American Dictionary*. Begge innlemmingene er utvilsomt en direkte følge av aktivitet på digitale kommunikasjonsplattformer, og liknende nyord fins det eksempler på i mange språk. Men noen større inngripen i *Språket* er det vanskelig å påvise.

Det som derimot kan sies å være en effekt av den digitale sosiale skrivingas frammarsj, er en rekonfigurasjon av det språkideologiske rommet i videre forstand (jf. Androutopoulos, 2011b; Baron, 2011). Når vi holder den sosiolingvistiske lupen over språksamfunn der digitale medier har hatt stor utbredelse i flere tiår, kan vi finne endringer på det tekst- og språkideologiske planet langt oftere enn på det språkstrukturelle. Disse forandringene har ikke slått inn likt i alle samfunn, men generelt kan vi se et skifte i den sosiolingvistiske økologien i retning av økt *normpluralisme*. Dette gjelder særlig i skriftlige domener, men som vi var inne på ovafor, omfatter denne rekonfigurasjonen også ei endring i dynamikken mellom det skriftlige og det muntlige mer generelt. Dette kan vi se har ført til ei diversifisering av skriftlige praksisformer: Det har kort sagt skjedd en repertoarutvidelse innafor skriftdomenet ved at det tar opp i seg noe av den stilistiske bredden som tidligere har særpreget det muntlige domenet.

Det er imidlertid viktig å understreke at denne pluraliseringa ikke er ensbetydende med ei *normoppløsning*, sjøl om man kan få det inntrykket fra ulike mediediskurser. Digitale kommunikasjonsarenaer har gjennomgående blitt framstilt som en egen verden på sida av den «virkelige» verden, og dette kaotiske og uoversiktlige rommet (gjerne kjent som «Cyberspace») antas å være prega av normløshet, både språklig og sosialt (jf. Dürscheid, 2015; Mortensen & Stæhr, 2018). På grunn av fraværet av autoriteter har disse arenaene fått rykte på seg for å være fristeder der «alt er lov», noe som også er bakgrunnen for formodninga om at aktivitetene her vil føre til nedbryting av gjeldende språknormer (Baron, 2008; Blommaert & Velghe, 2014; Thurlow, 2006;). Ei rekke studier fra de siste åra har

8 I original språkdrakt: «gezielte Suche nach dem eigenen Namen im Internet mithilfe der Suchmaschine Google®» (https://www.duden.de/rechtschreibung/Ego_Googeln).

9 I 2011-utgaven av *New Oxford American Dictionary* (Stevenson & Lindberg, 2010) blir *unfriend* definert slik: «*informal* remove (someone) from a list of friends or contacts on a social networking website».

imidlertid vist at normpluralisering ikke innebærer et språklig «ville vesten» på nettet (se f.eks. Lepänen mfl., 2015; Stæhr, 2015b; 2016). Tvert imot kan vi se mange eksempler på at språklig normativitet fortsatt spiller ei svært sentral rolle i folks deltakelse på sosiale medier. En mer «løssluppen» normtilstand betyr altså ikke at «alt er lov», men at flere språklige «lovligheter» eller «korrektheter» eksisterer parallelt og tvinger språkbrukerne til bevisst manøvrering mellom ulike handlingsalternativ:

Indifference (or tolerance) to written language variation does not prevent networked writers from focusing on contextualised norms of limited reach, readjusting their written language repertoire according to their digital media usage. (Androutsopoulos, 2011b, s. 158)

Den digitale skrivingas massive inntog har altså ikke ført med seg et totalt frislipp, men som overordna tendens ser vi at det språklige rommet i større grad er prega av en *polysentrisk normativitet* (jf. Blommaert, 2010; Coupland, 2009), og at den ene språklige korrektheten (i tradisjonell forstand) ikke er så dominerende som ideal (Baron, 2011; Morel & Natale, 2019). Individet må i sin daglige omgang med språk orientere seg mot et mangfold av normative sentre, og ofte blir også nettopp forhandlinger om normer for språklig atferd en viktig del av interaksjonen (Stæhr, 2015b).

Et eksempel på normpluralisering er den «dialektskrivinga» som er påvist i ei rekke språksamfunn, altså en skriftpraksis som i større og mindre grad reflekterer strukturelle trekk fra skriverens talemål (se f.eks. Bäckström, 2011; Monka, 2018; Røyneland & Vangsnes, 2020; Stæhr, Monka, Quist & Larsen, 2020; Vangsnes, 2019; Westergaard, 2013). Ennå er mange sider ved denne praksisen uutforska, men flere mindre studier fra skandinaviske språksamfunn viser at «å skrive som man snakker» heller ikke innebærer total ortografisk lovløshet, men at det for mange språkbrukere er viktig «å skrive dialekt på riktig måte». Dette kommer fram i Solveig Strands (2018) masteroppgave som analyserer unge trondheimeres språklige praksiser på meldingstjenesten *Facebook Messenger*. Hun finner at informantene hennes (som er ca. 20 år) legger for dagen en betydelig normsensitivitet. Språklig korrekthet og normfølging er sentrale tema i intervjuet hun har med dem, men det er ikke bare skriftstandarden (i dette tilfellet bokmål) som utgjør et normativt senter. Informantene uttrykker ei opplevd forventning om at interaksjonen med jevnaldrende venner skal foregå «på dialekt», altså avvike fra standardnormen(e), men samtidig forventes «dialektskrivinga» å følge en viss (ukodifisert) norm. Omkring 60 prosent av det tekstmaterialet Strand fikk tilgang til, har inn-

slag av «dialektskriving», og sjøl om det også fins noe individuell variasjon, er avvikene fra standardortografien gjennomgående veldig likelydende. I dette praksisfellesskapet later det altså til å eksistere et sett med uskrevne regler for hvordan man opererer med dialektnær skrivning.

At det har blitt stadig mer utbredt å skrive i tråd med eget talemål og dermed tillate mer informalitet i skriftlige kommunikasjonssituasjoner, er altså ikke ensbetydende med en enerådende likegyldighet til språkbruk, slik noen vil ha det til (jf. termen «Whatever-ism» hos Baron, 2011). Derimot kan det forstås som et veloverveid valg av en stil eller ei uttrykksform som ligger på sida av strenge standardnormer. Fenomenet «dialektskriving» har åpenbart sterke koplinger til det jeg ovafor omtalte som «folkemålspraksiser» (jf. Androutsopoulos, 2011a). Det inngår i et stilistisk repertoar som utgjør nye måter å skape mening gjennom skrift på. Skjønt helt ny er heller ikke «dialektskrivinga», for talemålsnære innslag i skreven prosa finner vi i mange slags eldre kilder (se f.eks. Edlund, Edlund & Haugen, 2014; Vikør, 2004). Det egentlig nye er atter igjen den massive økninga i utbredelse som er tilskynda av digitale teknologier. Det er altså som *massefenomen* denne praksisen virkelig kan sies å ha medført ei språkendring.

Det som i tidligere tider var en kompetanse kun for elitene, en *begrensa literacy*, har gjennom ulike teknologiske framskritt blitt tilgjengelig for massene, og særlig de sosiale mediernes framvekst har gjort skriftkyndighet som kulturell teknikk til allemannseie – iallfall i vår del av verden (jf. fotnote 3). Denne alminneliggjøringa av skrift kan sies å ha ført til ei endring av holdningene våre til nettopp skriftkultur. Som Baron (2011) påpeker, har skrift gått fra å være noe eksklusivt, varig og opphøyd til å bli noe langt mer trivielt, flyktig og lettvent, og kanskje kan vi si at digitale skrivepraksiser har bidratt til ei *tekstideologisk* forandring. Mens skrift tidligere var noe den utvalgte forfatteren fullbyrda og fikk antatt og utgitt, anser vi i vår tid skriftlighet som allemannseie, noe som gjerne inngår i ikke-lineære, kollektive prosjekt uten et egentlig sluttpunkt (eller trykkedato), og noe som alle kan generere og publisere. Digitale verktøy har gitt oss funksjoner som autofullfør, autokorrektur, stavekontroll, klipp-og-lim osv., og de tilbyr stadig nye strategier for meningsskaping gjennom skrift – alt fra grafiske tegn til diskursstrategier.

Trolig har Baron (2011) rett i at vi gjennom denne utviklinga har tapt noe av den ærbødigheten tidligere generasjoner kjente overfor skrifta; det skrevne er ikke lenger like fornemt eller distingvert, og vi bryr oss kanskje ikke like mye om å få alle tekster helt formfullendte. Samtidig må vi huske at det som kan virke som tegn på respektløshet, også er frukta av ei djuptgripende demokratisering av skriftligheten. Når talløse skrivere tar i bruk den kompetansen de har blitt til del, og ytrer seg fritt i kanaler som tidligere var forbeholdt de få, bør det ikke komme som en overras-

kelse at skriftligheten bærer preg av stor formmessig heterogenitet. Naturligvis fører dette til at talsmenn for «The complaint tradition» (jf. ovafor) skriker opp om dalende rettskrivingsferdigheter, men da må vi ta med i betraktning at de digitale skrivearenaene favner et helt anna utsnitt av befolkninga enn den minoriteten som tidligere kladda og renskrev sitt leserinnlegg og fikk det på trykk etter omfattende redaksjonell kvalitetskontroll. Det er rett og slett helt andre skriftøkologiske vilkår som gjelder etter de digitale mediens inntog.

AVSLUTNING: MORSMÅLSDIDAKTISKE IMPLIKASJONER

Another challenge is how to deal with language that does not adhere to traditional standards [...] The difference between a mistake and unorthodox spelling, between registers and conventions, puts linguistic competence among teachers to a serious test.

Lund, Furberg, Bakken & Englien (2014)

Siktemålet med gjennomgangen over har vært å gi et samla inntrykk av den utforskinga av språkbruk på digitale arenaer som har foregått sia datateknologien kom ut fra de rene ekspertdomena. Jeg har naturlig nok måttet gå nokså impresjonistisk fram og konsentrere meg om helt overordna perspektiv, og for å sammenfatte kan det være riktig å si at den digitale skrivinga har avfødt *sosiolingvistiske endringer* i større grad enn *lingvistiske endringer*. Dette skillet kan være vanskelig å få grep om, men det handler kort sagt om at *språktilstanden* i et samfunn kan forandre seg uten at de språkstrukturelle forholda gjennomgår nevneverdige forandringer. Med andre ord trenger ikke språktrekka og -formene i seg sjøl å være nye, men måten de inngår i (og konstituerer) sosialt strukturerte praksiser på, har forandra seg. Coupland (2014, s. 67) definerer sosiolingvistisk endring som «a broad set of language-implicating changes that are socially consequential, even though particular forms or 'states' of a language may not themselves change as part of the process». Det dreier seg altså om samspillet mellom endringer i språkpraksiser og sosiale endringer – som en erkjennelse av at en del samfunnsstrukturer konstitueres gjennom nettopp språk.

Den *normpluraliseringa* språkforskere mener å påvise som følge av at stadig flere deltar i digital skriving, kan altså primært sies å være ei sosiolingvistisk endring. Som nevnt kan vi også finne en del nye lingvistiske trekk, men de virkelig gjennomgripende forandringene handler om den språkideologiske innretninga av

mange sterkt digitaliserte språksamfunn. En hovedtendens er at folkemålspraksiser har vunnet innpass på det skriftlige domenet på bekostning av institusjonaliserte skrivepraksiser som kretser rundt en standardideologi. Dette som på engelsk blir kalt «vernacularization» eller «demotization» (jf. gresk *demos* 'folk') (Androutopoulos, 2014), handler altså om at den skriftlighetsnormen som har stått temmelig ubestridt i om lag to århundrer, har fått betydelig konkurranse fra andre (mer og mindre fokuserte) normer. Som nevnt er det all grunn til å tro at normpluraliseringa slår ut ulikt i forskjellige språksamfunn, men her gjenstår fortsatt mye utforskning. Det norske språksamfunnet vil med sin langvarige toskriftstilstand (bokmål/nynorsk) for eksempel kunne tenkes å pluraliseres på en annen måte enn Danmark, som er kjent for en betydelig sterkere standardideologi.

At standardnormen utfordres i så stor grad på mange digitale arenaer, blir, som vi har sett, av mange oppfattet som en regelrett trussel. Vi skal ikke her ta stilling til dette verdispørsmålet, men fra et morsmålsdidaktisk synspunkt er det opplagt ei utfordring å skulle forholde seg til det normmangfoldet som fins blant ei stadig mer skrivende befolkning. Skolen – og særlig morsmålsfaget – har gjennom to hundre år vært den viktigste arenaen for implementering av en felles, enhetlig språknorm, det vil kort sagt si kultivering av en standardideologi. Og sjøl om ideen om normativitet fortsatt later til å stå nokså sterkt også blant språkbrukerne på nettet, er Det ene riktige språket etter hvert langt mindre suverent enn det var tidligere.

Et sentralt spørsmål er naturlig nok hvordan en slik tilstand best skal innlemmes i morsmålsfaget. Det har allerede gått femten år sia Laila Aase (2007, s. 16) løfta fram denne problematikken som den største utfordringa for skriveopplæringa:

Klarer vi å utdanne lærere som har nok kunnskap og forståelse for alle disse sidene ved elevenes skriveutvikling? [...] I tillegg kommer det stadig nye krav om å forstå hva slags skrivekompetanse elever må ha for å beherske alle tekstformer som de møter i et moderne samfunn. Vi trenger mer viten om hvordan elever bruker skrift og andre multimodale tekstformer i og utenfor skolen.

Lund, Furberg, Bakken og Engelién (2014) er inne på de samme utfordringene i vignettsitatet over, og de peker på at lærernes lingvistiske kompetanse er et nøkkelpunkt. Det er jeg helt enig i, men jeg vil samtidig tillate meg å være litt faglig navlebeskuende og etterlyse mer *sosiolingvistisk* kompetanse. Etter mitt syn er nettopp økt kunnskap om språk som sosialt symbolsystem avgjørende for å kunne gi elevene den nødvendige tilgangskompetansen de trenger for å operere i et stadig mer komplekst tekstlandskap. Språklige normer og konvensjoner er djupest sett

sosiale fenomen, og forståelse av hvordan normforhandlinger foregår, normkonflikter oppstår og normsett endrer seg over tid, vil være sentralt også i utviklinga av skrivekompetanse. Det vil fortsatt være ulike syn på hvor stor plass «ikke-skolsk» skriving bør ha i klasserommet, men jeg mener prinsipielt at de fleste aspekt ved digitale språkpraksiser kan være verdt å utforske som del av morsmålsopplæringa. Det å gjøre nedslag i det språkmangfoldet som fins på slike arenaer, åpner for økt innsikt i hvordan mening skapes i interaksjon, og hvordan ulike uttrykksformer utnyttes (og misbrukes) i kommunikasjon. Som vi har vært inne på ovafor, viser mye forskning på digital skriving at elever flest har høy bevissthet omkring sine språklige handlingsalternativer. Dette som vi kan kalle *sosiolingvistisk refleksivitet*, mener jeg likevel har et uutnytta potensial i opplæringsammenheng. Uansett hvor vi mener grensene for den språklige *riktigheten* skal gå, vil det være verdifullt å tematisere hva som ligger i slike grensedragninger, og hvordan ulike språklige praksiser kan være mer og mindre «passende» eller «brukbare» på forskjellige arenaer.

REFERANSER

- Androniceanu, A., Georgescu, I. & Kinnunen, J. (2019). Digitalization Clusters within the European Union. I *Proceedings of the 33rd International Business Information Conference (IBIMA)* (1321–1331).
- Androutsopoulos, J. (2006). Introduction: sociolinguistics and computer-mediated communication. *Journal of Sociolinguistics*, 10(4), 419–438.
- Androutsopoulos, J. (2008). Potentials and Limitations of Discourse-Centred Online Ethnography. *Language@Internet*, 5, art. 9.
- Androutsopoulos, J. (2011a). From variation to heteroglossia in the study of computer-mediated discourse. I C. Thurlow & K. Mroczek (red.), *Digital Discourse: Language in the New Media* (s. 277–298). Oxford: Oxford University Press.
- Androutsopoulos, J. (2011b). Language change and digital media: a review of conceptions and evidence. I N. Coupland & T. Kristiansen (red.), *Language Standardisation in Europe* (s. 145–161). Oslo: Novus.
- Androutsopoulos, J. (2013). Participatory Culture and Metalinguistic Discourse: Performing and Negotiating German Dialects on YouTube. I D. Tannen & A.M. Trester (red.), *Discourse 2.0: Language and New Media* (s. 47–73). Georgetown University Press.
- Androutsopoulos, J. (2014). Mediatization and sociolinguistic change. Key concepts, research traditions, open issues. I J. Androutsopoulos (red.), *Mediatization and sociolinguistic change* (s. 3–48). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Androutsopoulos, J. (2015) Networked multilingualism: Some language practices on Facebook and their implications. *International Journal of Bilingualism*, 19(2), 185–205.

- Androutsopoulos, J. (2017). Online Data Collection. I C. Mallinson, B. Childs & G. van Herk (red.), *Data Collection in Sociolinguistics. Methods and Applications* (s. 492–520). New York: Routledge.
- Androutsopoulos, J. & Juffermans, K. (red.) (2014). *Digital language practices in superdiversity*. Temanummer av *Discourse, Context & Media*, 4–5.
- Baron, N.S. (1984). Computer-mediated communication as a force in language change. *Visible Language*, 18(2), 118–141.
- Baron, N.S. (2008). *Always On. Language in an Online and Mobile World*. Oxford: Oxford University Press.
- Baron, N.S. (2011). Assessing the Internet's impact on language. I M. Consalvo & C. Ess (red.), *The Handbook of Internet Studies* (s. 117–136). Chichester: Wiley-Blackwell.
- Bergs A.T. (2009). Just the same old story? The linguistics of text messaging and its cultural repercussions. I C. Rowe & E.L. Wyss (red.), *Language and new media. Linguistic, cultural, and technological evolutions* (s. 55–73). Cresskill: Hampton press.
- Blommaert, J. (2010). *The Sociolinguistics of Globalization*. New York: Cambridge University Press.
- Blommaert, J. & Velghe, F. (2014). Learning a supervernacular. Textspeak in a South African township. I A. Blackledge & A. Creese (red.), *Heteroglossia as practice and pedagogy* (s. 137–154). Dordrecht: Springer.
- Bolstad, B. (1999). Ny @bc på nettet. *Nationen* (lørdagsbilaget *Varme boller*), 20. november, 6–7.
- Brandt, D. (2009). Writing over reading: New directions in mass literacy. I M. Baynham & M. Prinsloo (red.), *The future of literacy studies* (s. 54–74). London: Palgrave Macmillan.
- Brandt, D. (2015). *The rise of writing: Redefining mass literacy*. Cambridge University Press.
- Braadland, T.R. (2015). *Virksomhetens informasjonssystemer* (Skriftserien fra Høgskolen i Buskerud og Vestfold nr. 12). Tønsberg: HBV.
- Bubenko jr., J., Impagliazzo, J. & Sølvberg, A. (red.) (2005). *History of Nordic Computing: IFIP WG9.7 First Working Conference on the History of Nordic Computing (HiNC1), June 16–18, 2003, Trondheim, Norway*. New York: Springer.
- Bäckström, A.G. (2011). *'Ja bare skrivar som e låter': En studie av en grupp Närpesungdomars skriftpraktiker på dialekt med fokus på sms* (Doktoravhandling). Umeå: Institutionen för språkstudier, Umeå universitet. <http://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:458455/FULLTEXT01.pdf>
- Carr, C.T. & Hayes, R.A. (2015). Social Media: Defining, developing, and divining. *Atlantic Journal of Communication*, 23(1), 46–65. <https://doi.org/10.1080/15456870.2015.972282>
- Christoffersen, M.B. (2016). *Digitale spor på papiret. En korpusundersøgelse af danske gymnasieelevers tekstnormer, tekstlogikker og brug af digitale skrivedskabe* (Avhandling for graden ph.d.). Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.
- Coupland, N. (2009). Dialects, standards and social change. I M. Maegaard mfl. (red.), *Language attitudes, standardization and language change* (s. 27–48). Oslo: Novus.
- Coupland, N. (2014). Sociolinguistic change, vernacularization and broadcast British media. I J. Androutsopoulos (red.), *Mediatization and Sociolinguistic Change* (s. 67–96). Berlin: De Gruyter.
- Crystal, D. (2001). *Language and the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Davis, J.L. & Jurgenson, N. (2014). Context collapse: theorizing context collusions and collisions. *Information, Communication & Society*, 17(4), 476–485. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2014.888458>
- Dürscheid, C. (2004). Netzsprache – ein neuer Mythos. I M. Beißwenger, L. Hoffmann & A. Storrer (red.), *Internetbasierte Kommunikation, Osnabrücker Beiträge zur Sprachtheorie*, 68 (s. 141–157). Duisburg: Univ.-Verl. Rhein-Ruhr.
- Dürscheid, C., Wagner, F. & Brommer, S. (2010). *Wie Jugendliche schreiben*. Berlin: De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110236125>
- Dürscheid, C. (2015). Interaktionsräume ohne Grenzen? Texte in den neuen Medien. I M. Dalmas mfl. (red.), *Texte im Spannungsfeld von medialen Spielräumen und Normorientierung* (74–88). München: Iudicum.
- Dürscheid, C. (2018). Von der Mündlichkeit zur Schriftlichkeit. Normen in der Internetkommunikation. *Ide*, 4, 93–100.
- Edlund, A.-C., Edlund, L.-E. & Haugen, S. (red.) (2014). *Vernacular Literacies – Past, Present and Future*. Umeå: Umeå Universitet / Kungliga Skytteanska Samfundet.
- Eklundh, K.S. (1986). *Dialogue processes in computer-mediated communication: a study of letters in the COM system* (Doktoravhandling (fil.dr.)). Linköping Universitet.
- Fischer, S.R. (2001). *A history of writing*. London: Reaktion Books.
- Frehner, C. (2008). *Email – SMS – MMS. The linguistic creativity of asynchronous discourse in the New Media Age*. Linguistic Insights 58. Bern: Peter Lang.
- Hagland, J.R., Nesse, A. & Otnes, H. (2018). Skriftkunne og språkmedium. I B. Mæhlum (red.), *Praksis*. Bind II av *Norsk språkhistorie* (hovedred. A. Nesse & H. Sandøy) (s. 29–118). Oslo: Novus.
- Hashemi, S.S. (2008). Kommunikationsteknik och skrivande hos svenska skolbarn. I R. Domeij (red.), *Tekniken bakom språket* (s. 121–142). Norstedts akademiska förlag.
- Hasund, I.K. (2002). Gjør ungdommen hærverk på det norske språket? I S. Bjørkås (red.), *Kulturpolitikk og forskningsformidling. Bind 1: Kulturelle Kontekster* (s. 143–178). Kristiansand: Høyskoleforlaget / Norges forskningsråds Program for kulturstudier.
- Herbert, I. & Hjalmarsson H.E. (2012). *Språket i sociala medier*. Stockholm: Producta.
- Herring, S.C. (red.). (1996). *Computer-Mediated Communication: Linguistic, Social, and Cross-Cultural Perspectives*. Amsterdam: John Benjamins.
- Herring, S.C. (2004). Computer-mediated discourse analysis: An approach to researching online communities. I S.A. Barab, R. Kling & J.H. Gray (red.), *Designing for virtual communities in the service of learning* (s. 338–376). Cambridge & New York: Cambridge University Press.
- Herring, S.C. (2011). Computer-mediated conversation. Introduction and overview. *Language@Internet*, 8(2).
- Herring, S.C. & Androutsopoulos, J. (2015). Computer-mediated discourse 2.0. I D. Tannen, H. E. Hamilton & D. Schiffrin (red.), *The handbook of discourse analysis* (s. 127–151). Chichester: Wiley.
- Hjarvard, S. (2007). Sprogets medialisering. *Språk i Norden 2007*, 29–45.
- Hougaard, T.T. & Balleby, L. (2019). Medialektale træk i digitale dialoger. I G. Sandström (red.), *Språk i Norden 2019* (s. 7–23). Stockholm: Nätverket för språknämnderna i Norden.
- Hougaard, T.T., Durup T. & Balleby, L. (2018). *Sprog i sociale medier*. Fredriksberg: Dansk lærerforeningens Forlag.

- Hyttel-Sørensen, L. & Stæhr, A. (2014). Normativitet som social ressource på Facebook. *NyS – Nydanske Sprogstudier*, 46, 67–102.
- Hård af Segerstad, Y. & Hashemi, S.S. (2005). Skrivandet, nya media och skrivstöd hos grundskoleelever. *Tidskrift för lärarutbildning och forskning*, 1–2, 119–134.
- Hård af Segerstad, Y. & Hashemi, S.S. (2006). Learning to write in the information age: A case study of schoolchildren's writing in Sweden. I L. van Waes, M. Leijten & C. Neuwirth (red.), *Writing and Digital Media* (s. 49–64). Amsterdam: Elsevier.
- Ito, M., Baumer, S., Bittanti, M., boyd, d., Cody, R., Herr-Stephenson, B., Horst, H., Lange, P., Mahendran, D., Martínez, K., Pascoe, C., Perkel, D., Robinson, L., Sims, C. & Tripp, L. (2010). *Hanging out, messing around, and geeking out. Kids living and learning with new media*. Cambridge: MIT Press.
- Jucker, A.H. & Dürscheid, C. (2012). The Linguistics of Keyboard-to-screen Communication. A New Terminological Framework. *Linguistik Online*, 56(6), 1–26.
- Karlsson, A.-M. (1997). Textnormer i och utanför skolan – att skriva insändare på riktigt och på låtsas. I G. Håkansson mfl. (red.), *Svenskans beskrivning 22* (s. 172–186). Lund: Lund university press.
- Karlsson, A.-M. (2002). Web literacy, web literacies or just literacies on the web? Reflections from a study of personal homepages. *The Reading Matrix*, 2(2).
- Kiesler, S., Siegel, J. & McGuire, T.W. (1984). Social psychological aspects of computer-mediated communication. *American Psychologist*, 39, 1123–1134.
- Koch, P. & Oesterreicher, W. (1985). Sprache der Nähe – Sprache der Distanz. Mündlichkeit und Schriftlichkeit im Spannungsfeld von Sprachtheorie und Sprachgeschichte. *Romanistisches Jahresbuch*, 36, 15–43.
- Kress, G.R. (2005). *Literacy in the New Media Age*. New York: Routledge.
- Larsson, N. 2011. Ett möte mellan två skrivkulturer: Några högstadiungdomars syn på och bruk av skrift vid skol- respektive privatskrivande (Licentiatavhandling). Stockholms universitet, Humanistiska fakulteten. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:463570/FULLTEXT03.pdf>
- Lepännen, S., Møller, J.S., Nørreby, T.R., Stæhr, A. & Kytölä, S. (2015). Authenticity, normativity and social media. *Discourse, Context & Media*, 8, 1–5.
- Lie, S. 2011. *Det digitale språket*. Oslo: Ling forlag.
- Lund, A., Furberg, A., Bakken, J. & Engeliën, K.L. (2014). What does professional digital competence mean in teacher education? *Nordic Journal of Digital Literacy*, 9(4), art. 4.
- Marwick, A.E. & boyd, d. (2011). I tweet honestly, I tweet passionately: Twitter users, context collapse, and the imagined audience. *New Media Society*, 13(1), 114–133.
- Milroy, J. & Milroy, L. (1999). *Authority in Language. Investigating Standard English* (3. utg.). London: Routledge.
- Monka, M. (2018). Sociolingvistik: Kom Bar Do – brug af dialekt på tværs af online og offline kontekster. I A.C. Stæhr & K.K. Mortensen (red.), *Sociale medier og sprog – Digital sprogbrug og social praksis* (s. 20–42). København: Samfundslitteratur.
- Morel, E. & Natale, S. (2019). Orthographie in WhatsApp & Co. Eine Untersuchung zum Normbewusstsein in der mobilen schriftbasierten Kommunikation. *Networx*, 85.
- Mortensen, K.M. & Stæhr, A.C. (2018). Introduktion – Sprog og sociale medier. I A.C. Stæhr & K.M. Mortensen (red.), *Sociale medier og sprog. Analytiske tilgange* (s. 9–28). København: Samfundslitteratur.

- Nordic Council of Ministers. (2015). *Digitalisation and automation in the Nordic manufacturing sector – Status, potentials and barriers*. TemaNord 2015:578. København: Nordisk minister-råd.
- Plester, B., Wood, C. & Bell, V. (2008). Txt msg in school literacy: Does mobile phone use adversely affect children's written language attainment? *Literacy*, 42(3), 137–144.
- Røynealand, U. & Vangsnes, Ø.A. (2020). Joina du kino imårgå? Ungdommars dialektskrivning på sosiale medium. I K. Hagen, A. Hjelde, K. Stjernholm & Ø.A. Vangsnes (red.), *Bauta: Janne Bondi Johannessen in memoriam* (357–392). *Oslo Studies in Language*, 11(2).
- Sandström, G. (red.) (2019). *Språk i Norden 2019*. Nätverket för språknämnderna i Norden.
- Soffer, O. (2010). «Silent Orality»: Toward a Conceptualization of the Digital Oral Features in CMC and SMS Texts. *Communication Theory*, 20(4), 387–404.
- Stevenson, A. & Lindberg, C.A. (red.) (2010). *New Oxford American Dictionary* (3. utg.). New York: Oxford University Press. Nettversjon fra 2011: DOI: <https://doi.org/10.1093/acref/9780195392883.001.0001>
- Strand, S.E. (2018). «Hvis æ skriv bokmål te nån av trondheimsvennan mine så får æ kjeft for at æ har blitt så fin» – En sosiolingvistisk studie av språkbruk på Messenger (Masteroppgave i nordisk språkvitenskap). Trondheim: NTNU.
- Strømme, H.M. (1993). Edb-maskinenes inntog i Norge. I E.S. Andersen, E. Aurbakken, E. Barca, J. Engebretsen & H.M. Strømme, *Data gjennom 40 år – miljøet, faget, foreningen* (s. 69–93). Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Stæhr, A. (2015a). Reflexivity in Facebook interaction: Enregisterment across written and spoken language practices. *Discourse, Context & Media*, 8, 30–45.
- Stæhr, A. (2015b). Normativity as a social resource in social media practices. I L.M. Madsen, M.S. Karrebæk & J.S. Møller (red.), *Everyday languaging: Collaborative research on the language use of children and youth* (s. 71–94). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Stæhr, A. (2016). Languaging and normativity on Facebook. I K. Arnaut, M.S. Karrebæk, M. Spotti & J. Blommaert (red.), *Engaging Superdiversity: Recombining Spaces, Times and Language Practices* (s. 170–195). Bristol: Multilingual Matters.
- Stæhr, A.C. (2018) Sproglig etnografi – Sociale medier og kommunikativ refleksivitet. I A.C. Stæhr & K.M. Mortensen (red.), *Sociale medier og sprog. Analytiske tilgange* (s. 217–252). København: Samfundslitteratur.
- Stæhr, A.C., Monka, M., Quist, P. & Larsen, A. (2020). Dialect in the media – mediatization and processes of standardization. I M. Maegaard, M. Monka, K.K. Mortensen & A.C. Stæhr (red.), *Standardization as sociolinguistic change: A transversal study of three traditional dialect areas* (s. 169–189). New York: Routledge.
- Stæhr, A.C. & Mortensen, K.M. (red.). (2018). *Sociale medier og sprog. Analytiske tilgange*. København: Samfundslitteratur.
- Tagg, C. & Seargeant, P. (2017). Negotiating Social Roles in Semi-public Online Contexts. I S. Leppänen, E. Westinen & S. Kytölä (red.), *Social Media Discourse, (Dis)identifications and Diversities* (s. 211–234). New York: Routledge.
- Tannen, D. (2013). The medium is the metamessage. Conversational style in new media interaction. I D. Tannen & A. Trester (red.), *Discourse 2.0. Language and new media* (s. 99–117). Washington, DC: Georgetown University Press.

- Thurlow, C. (2006). From Statistical Panic to Moral Panic: The Metadiscursive Construction and Popular Exaggeration of New Media Language in the Print Media. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 11(3), 667–701.
- Thurlow, C. & Mrozcek, C. (red.) (2011). *Digital Discourse. Language in the New Media*. Oxford: Oxford University Press.
- Thurlow, C., Lengel, L. & Tomic, A. (2004). *Computer Mediated Communication. Social Interaction and the Internet*. London: Sage.
- Trithemius, J. [1492] (1973). *De laude scriptorum manualium – Zum Lob der Schreiber*. Würzburg: Freunde Mainfränkischer Kunst und Geschichte.
- Valberg, M.E. (2009). SMS-norsk : en undersøkelse av norske elevers språkbevissthet i og utenfor klasserommet (Upublisert masteroppgave). Universitet i Oslo.
- Vangsnes, Ø.A. (2019). Dialekt i sosiale medium: Det norske perspektivet. I G. Sandström (red.), *Språk i Norden 2019* (s. 94–109). Stockholm: Nätverket för språknämnderna i Norden.
- Vikør, L.S. (2004). *Dialektar som skriftspråk i tre norske distrikt*. Oslo: Novus forlag.
- Westergaard, A. (2013). De unge og sønderjysk: Åbner Facebook nye muligheder? I I.S. Hansen, T.T. Hougaard & P. Widell (red.), *14. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog* (s. 485–500). Århus: Århus Universitet.
- Yates, S.J. (1996). Oral and written linguistic aspects of computer conferencing: A corpus based study. I S.C. Herring (red.), *Computer-mediated communication* (s. 29–46). Amsterdam: John Benjamins.
- Aase, L. (2007). Elevtekst og skriveforskning – noen utviklingslinjer i norsk skrivepedagogikk. I A. Sigrell mfl. (red.), *Fjärde nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning. Tala, lyssna, skriva, läsa, lära – modersmålsundervisning i ett nordiskt perspektiv Umeå 16–17 november 2006* (s. 7–18). Nationella nätverket för Svenska med didaktisk inriktning.